

Vanskeligstilte skatteyttere

Et ikke ubetydelig antall av landets skattytere er varig ute av stand til å betale sine gamle skattekrav. Felles for dem er at renter og omkostninger øker gjelden raskere enn vedkommende greier å betale den ned. For å hjelpe disse vanskeligstilte skattyterne, og for å hindre at det produseres nye evighetsskyldnere, må de kommunale skatteoppkreverne gis en mer aktiv rolle i form av nye hjemler og utvidet avgjørelseskompetanse.

En typisk vanskeligstilt skattyter startet sin skyldnerkarriere for 10-20 år siden, gjerne ved at han som næringsdrivende ikke fikk levert selvangivelsen sin og derved ble skjønslignet. Ofte skyldes den manglende leveringen et samlivsbrudd eller alvorlig sykdom. Til tross for at næringsdriften faktisk opphørte har han i flere år etter blitt skjønslignet for inntekter som ikke var reelle. Som ledd i den etterfølgende innkrevingen har vedkommende fått tvangssolgt sitt hjem, vært under konkursbehandling, og fått sine pensjonspoeng nedsatt. Han har levd på minstesats for livsopphold i en årrekke grunnet utleggstrekk i lønn. På vei over i pensjonsalderen ser han ingen muligheter til å få betalt gjelden i resten av sin levetid.

Ovenfor disse menneskene kommer man til et punkt hvor det ikke lenger er proporsjonalitet mellom samfunnets behov for å få betalt kravene og belastningen innkrevingen påfører enkeltmennesket i forsøket. Dagens lovhjemmel for å lette betalingsplikten på bakgrunn av rimelighetshensyn gir ikke en slik sikkerhetsventil (jf Skattebetalingsloven § 15-1). Skatteoppkrever trenger derfor en hjemmel til å si at «nok er nok».

Våre naboland Sverige og Finland har funnet det nødvendig å innføre en absolutt foreldelsesfrist for å hindre at borgere ender opp som evighetsskyldnere. Foreldelse betyr at man etter et gitt antall år ikke lenger har rettslig adgang til å kreve inn skattekravet. I Sverige er grensen 5 år med mulighet til forlengelse 5 nye år dersom skyldner har innrettet seg illojalt med sikte på å hindre innfordringen.

En absolutt foreldelsesfrist bør innføres også i Norge. I tillegg til å hindre at mennesker ender opp som evighetsskyldnere vil en slik frist også effektivt styrke den vanskeligstiltes rettsikkerhet, fordi det med tiden blir vanskeligere og vanskeligere for skyldner å bevise at kravet er uriktig, eller at det er betalt.

Etter dagens regelverk er det kun to lovhjemler som er egnet til å lette situasjonen for de vanskeligstilte, hhv skattebetalingslovens § 15-1 og § 15-2. Begge bestemmelsene er ment som en snever unntaksbestemmelse fra den alminnelige betalingsplikten. Selv om bestemmelsene har ulik rettslig begrunnelse, er begge reelt sett like viktige i arbeidet med de vanskeligstilte. Problemet med begge bestemmelsene er at skatteoppkrever i hovedsak ikke er gitt avgjørelseskompetanse, kun ansvaret for saksforberedelsen og for å innstille søknaden til skattekontoret. Når to forskjellige etater behandler samme sak skjer en unødig dobbeltbehandling som både fordyrer og forsinker prosessen. Det er samtidig et paradoks at den Skatteetaten som har størst avstand til skyldner og hvor det er bortimot umulig for ham å få snakke med saksbehandler, er den som skal treffe realitetsavgjørelsen.

For at en skal oppnå en bedre og mer enhetlig håndtering av de vanskeligstilte skattytere er det helt avgjørende at den kommunale skatteoppkreveren for fremtiden gis avgjørelseskompetanse til å ettergi krav både etter skattebetalingsloven § 15-1 og § 15-2.